

Het starten van een zadenbibliotheek - hoe werkt dat?

Een handleiding door stichting Zadenbibliotheek Fryslân.

Inhoud

1. Waarom deze handleiding?
2. Wat is een zadenbibliotheek?
3. Wat is er nodig om een zadenbibliotheek te starten?
4. Over stichting Zadenbibliotheek Fryslân

1. Waarom deze handleiding?

Stichting Zadenbibliotheek Fryslân wil haar kennis en ervaringen over het opzetten van een zadenbibliotheek delen met iedereen die er ook een wil starten, hierover nadenkt of geïnteresseerd is. Omdat zij het van belang vindt dat iedereen die dat wil, kan beschikken over "onbewerkte" zaden. Daarnaast wil zij dat de zadenkennis, ook van jaren geleden, beschikbaar blijft voor iedereen en wordt gedeeld. De zadenbibliotheek is een uniek fenomeen in Nederland. Laten we ervoor zorgen dat er meer van komen.

2. Wat is een zadenbibliotheek?

Een zadenbibliotheek is een manier om met elkaar een collectie biologische, gif- en genvrije zaden op te bouwen. Door het uitwisselen van kennis en tuinervaringen ontstaat er een collectie die het lokaal goed doet. Op deze manier wordt het verbouwen van eigen voedsel eenvoudiger, goedkoper en succesvoller.

Een zadenbibliotheek werkt zoals een gewone bibliotheek; mensen kunnen (kosteloos) zaden lenen – van eetbaar en niet-eetbare planten. Het is van belang dat de sterkste plant die uit de zaden ontstaat, blijft staan, bloeit en in zaad schiet. Van deze plant wordt zaad geoogst.

Aan het einde van het jaar wordt aan de mensen die zaden hebben geleend, gevraagd om de zaden die zij hebben geoogst weer terug te brengen. Zo blijft de collectie actueel en hopelijk ook uitgebreid.

3. Wat is er nodig om een zadenbibliotheek te starten?

Iemand, of een groep mensen, neemt het initiatief om een zadenbibliotheek te starten. Je kunt natuurlijk gewoon starten en kijken wat je tegenkomt. Het kan handig zijn om eerst na te denken over een aantal zaken, om zo de slaagkans van je zadenbibliotheek groter te maken. Bijvoorbeeld over:

- a. doel, doelgroep, uitstraling enz.
- b. materialen,
- c. uitvoering.

Je kunt aan de hand van onderstaande vragen en punten nadenken over wat jij wil met jouw zadenbibliotheek.

3a. Doel, doelgroep, uitstraling enz.

- Wat is de draagkracht van de zadenbibliotheek? Wanneer het initiatief vanuit één persoon komt, is het handig om een netwerk te creëren, die dit idee gaat dragen.
- Wat is de doelgroep? Voor wie is je zadenbibliotheek van belang? Denk aan de interesses, vrijetijdsbesteding, levensfase, etc. van je doelgroep. Op welke manier krijgt de zadenbibliotheek daar een plek in?

- Op welke plaats/gemeente/regio ligt je focus? Zijn er veel (volks-)tuinen? Welke gewassen doen het daar goed?
- Hoe wil je worden gezien? Denk aan de uitstraling van jouw zadenbieb. Serieus, of gewoon of ...? Je keus heeft gevolgen voor de locatie, het verpakken van de zaden en de presentatie ervan.
- Wil je een fysieke plek? Zo ja, is er dan een plek of iemand bij wie je kunt aansluiten? Ga rondvragen in je omgeving en maak het bekend bij bedrijven en instanties. Vaak staan ze er positief tegen over.

3b. Materialen zoals: potjes, zakjes, kast enz.

- Je materiaalkeus hangt samen met hoe je uitstraling wordt. Afhankelijk daarvan beslis je over de presentatie. De zaden kunnen, bijvoorbeeld, worden gepresenteerd in glazen potjes, in zakjes, in een ladekast of juist hangend aan een muur. Je vindt een aantal mogelijkheden hiervoor op de foto's in deze handleiding.
- Wat heb je nodig aan budget? De eerste vraag is: kun je zonder budget? Zo niet, onderzoek dan of je in aanmerking komt voor (lokale) subsidie of zoek sponsoren. Wanneer je weet hoe je het wilt, schakel dan je netwerk in! Wie hebben er zaden, glazen potjes, een oude ladekast...?

3c. Uitvoering.

Als je van start gaat, is er nog één ding om te regelen. Hoe ga je de uitlening doen? Het uitgangspunt van de stichting is 100% vertrouwen hebben in de mensen. Dat wil zeggen dat het simpel kan en dat je er zelf zo weinig mogelijk werk van hebt. Zie kader. Maar er zijn vast veel meer manieren.

Het lenen van zaden werkt bij de stichting Zadenbibliotheek Fryslân als volgt:

1. Meld je aan via de website met je mailadres. Gebruikers van de zadenbieb worden gevraagd om zich in te schrijven via onze site. Door middel van een nieuwsbrief worden leden op de hoogte gehouden en aan het einde van het jaar benaderd om geogste zaden terug te brengen.
2. Kies de zaden uit die je wilt.
3. Laat ze groeien op een plek in je omgeving
4. Laat een plant in bloei komen en vang zaad op.
5. Lever zaden in bij de zadenbieb met vermelding van de naam van het zaad, de plaats waar is het is gewonnen, het jaartal van oogsten en de grondsoort.

Hoe groot of klein jouw zadenbieb begint of wordt, hangt af van de keus van de initiatiefnemer(s).

Klein beginnen is absoluut een optie! De Zadenbibliotheek Fryslân is 'gewoon gestart' !

4. Over Stichting Zadenbibliotheek Fryslân

Vanuit de missie om zaden en zadenkennis beschikbaar te maken en te houden voor iedereen, zijn we in 2015 gestart. De zadenbieb krijgt dan voor het eerst een plek in een leegstaande winkel in Joure. Zij is opgericht door Roeach, een bedrijf dat zich richt op: tuinontwerpen voor 'tuinen om op te eten', het organiseren van cursussen en het verspreiden van permacultuur. De zaden in de bibliotheek komen eerst vooral uit de perma-tuin van Roeach en zitten in potjes met etiket. Het etiket geeft aan wat het is, van welke plaats het zaad vandaan komt en in welk jaar het is gewonnen.

De stichting Zadenbibliotheek Fryslân gaat er vanuit dat alles dat door mensen zelf wordt geïnitieerd, meer kans van slagen heeft. Door het verspreiden van deze handleiding hoopt ze mensen te inspireren om zelf een zadenbibliotheek te starten.

Vanaf 2016 krijgt de zadenbieb ook een plek in het Voelje-goed centrum in Leeuwarden; een gebouw waar ondernemers die zich bezig houden met het welzijn van de mens hun bedrijf hebben. Ook hier zitten de zaden in glazen potjes.

In januari 2017 wordt de zadenbieb officieel een stichting. Om zo meer mensen te kunnen bereiken, zaailessen te kunnen geven op de basisscholen en in aanmerking te kunnen komen voor subsidies.

Vanaf 10 maart 2018 krijgt de zadenbibliotheek een plek in de groenhoek van de openbare bibliotheek in Joure. Vanaf nu komen de zaden hier in zakjes, hiervoor zijn twee bakken op maat gemaakt. Dit is overzichtelijker en geeft minder geluidsoverlast dan de glazen potjes van voorheen.

Laten we samen een domino-effect creëren! Beginnend in Friesland en daarna door het hele land!

Hoe steunt Zadenbibliotheek Fryslân de nieuwe zadenbibliotheeken?

Zadenbibliotheek Fryslân wil graag dat er meer mogelijkheden en plekken komen, klein of groot, waar zaden worden uitgeleend. Daarom ondersteunt zij anderen die dit ook willen doen door:

- het beschikbaar stellen van deze handleiding.
- een document met meer achtergrondinformatie vrij beschikbaar te geven. Je kunt dit stuk krijgen door contact met ons op te nemen via info@roeach.com. Dit document gaat onder andere over: ervaringen en tips van verschillende zadenbibliotheeken buiten Nederland, de positieve gevolgen van een zadenbieb op de Natuur, en nog meer,
- bekendmaking van nieuwe initiatieven via onze Facebook pagina,
- advies, tips en ideeën te geven voor wie maar vragen heeft,
- het uitwisselen van zaden (bij verzenden geldt; 5 zakjes maximaal, €5 onkostenvergoeding),
- een ontwerp voor etiketten en logo voor de zadenzakjes gratis beschikbaar te stellen,
- het geven van lezingen (tegen onkostenvergoeding) over het opstarten van een zadenbibliotheek.

Zadenbibliotheek Fryslân is bereikbaar via
 onze website (www.zadenbieb-fri.nl)
 op Facebook www.facebook.com/ZadenbibliotheekFryslan
 op markten en tijdens openingstijden van de zadenbieb.